

שנת יציאת מצרים לפי סדר עולם

כידוע ישנו ספק לגבי שנת יציאת מצרים. חזו"א כתב על כך בראש השנה סימן קמ אות ג' ד"ה "והנה כל דברנו" שהספק הוא בין שנת 2449 בהר"ד (או ב' אלפים תמ"ח לוי"ד) לבין 2450 בה"רד. וחזו"א שלל כל אפשרות לברר את הספק ע"י חישוב תקופות ומולדות.

ומאחר ואנו יסדנו את חלק חשוב של חשבונות שלנו במאמר על [גבולות הר הבית](#) וכן במאמרים אחרים על חישוב תקופות ומולדת ועל הנחה שיציאת מצרים היתה בשנת 2449 בהר"ד, נדון במאמר זה האם אומנם יש מחלוקת בדבר והאם נתן לברר אותה.

ראשית נביא עיקרי הדברים של כרונולוגיה התורנית המקובלת.

לרבי אליעזר אדם נוצר בשנה שניה ביום ו', מולד היה באותו יום 14 שעות – זהו מולד וי"ד ותקופה היתה יומיים לפני כן יום ד' 15 שעות. וקדמה לכך שנת תוהו ומולד שלה בהר"ד. ולמולד זה אנו מונים. ונקרא מניין זה בהר"ד. ולפי אותו מניין יציאת מצרים היתה בשנת 2449 וכניסה לארץ ניסן 2489 ותחילת מניין שמיטות 14.5 שנה אחרי זה בתשרי 2504 ובנין בית המקדש אייר 2929 וחורבן ראשון ט' באב 3339 בשנה 36 של יובל ותחילת בית שני תשרי 3410 וחורבן ט' באב 3830 שנה א' של שבוע והיא שנה 70 למנינם. ואנו מונים שמיטות מאותה שנה לפי מחזור של שבע. וכל שנה כגון 3829 שמתחלק ב- 7 היא שנת שמיטה.

ואם תרצה לדעת למשל מתי היה א' ניסן של שנת 2489 שאחרי כן נכנסו לארץ אז יש לעשות חשבון הבא:

א' ניסן 2489 זהו שנת 2489.5. יש למנות חדשים שעברו מבריאת אדם הראשון. מספר שנים שעברו מאז הוא $2489.5 - 2 = 2487.5$. במחזור 19 שנה יש 235 חדשים. לכן מספר חדשים מאז הוא $2487.5 / 19 \times 235 = 30766.447$ וכדי לברור את הספק צריך לבדוק מולד לעומת תקופה. נעגל למעלה 30767. נמנה מספר ימים ממולד וי"ד. אורך חודש 29.5 יום ותשצ"ג חלקים דהיינו $29.5 + 793 / 1080 = 29.53059414$. נשמור מספר זה במחשבון. נכפיל אותו ב- 30767 ונחבר אליו וי"ד דהיינו $6 + 14 / 24$ יום. נקבל סכום **908574.3731**. נשמור אותו במחשבון. עכשיו נחשב תקופת שמואל. מבריאת אדם הראשון עד ניסן 2489 עברו כאמור 2487.5 שנים. נכפיל את המספר ב- 365.25 ונחבר אליו תקופה ראשונה $4 + 15 / 24$. נקבל מספר **908564**. נשמור אותו במחשבון. מספר ראשון גדול משני ב- 10.37 יום. וזה מתאים לכללי העיבור. והיתה שנה מעוברת. ואילו היינו עושים מספר חדשים 30766 אז התקופה היתה 19 יום אחרי מולד ניסן וזה נוגד את כלל העיבור. אחרי שבררנו את המולד נתן לקבוע את ר"ח ניסן. מולד היה 0.373 יום אחרי השקיעה או 8.95 שעות. לכן נתן לקבוע ר"ח למחרת הוא יום **908575**. אלו ימים מיום ראשון של בריאת העולם. כדי לקבל יום בשבוע יש לחלק ב- 7 ולקחת שארית. מקבלים 3, דהיינו יום שלישי בשבוע. ואז י' ניסן בו עברו את הירדן היה ביום ה' – זה מה שכתוב בפדר"א (פרק ט') "בחמישי יצאו אבותינו ממצרים. בחמישי עמדו מימי הירדן לפני ארון ה'". ומשה נפטר בז' באדר אשר היה מלא 30 יום. לכן ז' אדר היה שבת כמו שמקובל אצלנו. והיה בהכרח אדר' ב' כמו שכתב יערות דבש. ובזה טעה המן. אבל משה נולד

באדר פשוט. והיה ספק מתי מלאו לו 120. לכן כל חדש היו בציפייה שמא ימות. ובאותו חודש כתב את ספרי תורה כאילו כתב ביום מותו. ובזה מתורץ שלא כתב בשבת.

ואם נבדוק חורבן הבית בט' אב 3339 וט' אב 3830, אכן שניהם נופלים ביום א'. אבל רמב"ם כתב שחורבן היה בשנה 420 של הבית היא 3829. וגם בשנה ההיא ט' אב נופל ביום א'! אבל גם לפי רמב"ם שנת 3830 היא שנה ראשונה של שמיטה. לכן חשבון שמיטות שלנו מכוון אף לדעת רמב"ם. אבל שנת חורבן ראשון 3339 היתה שנה א' של שמיטה **גם לדעת רמב"ם** כפי שכתב בהל' שמיטה ויובל פ"י הל' ג' "ושנת שש ושלישים ביובל היתה". וכן מוכח בגמרא ערכין י"ב ע"א.

נחזור למניין מבראשית. נוח נולד בתשרי שנת 1058 בהר"ד (נח בשנת נח). מבול היה כאשר נח היה בן 599 ו-47 יום בשנת 1657. סוף מבול כ"ז חשוון 1658. שם היה בן הצעיר של נוח ונולד בתשרי 1560 והוליד את ארפכשד בגיל 100 בתשרי 1660 שנתים אחרי סוף המבול. אברהם היה בן בכור של תרח ונולד כאשר תרח היה בן 70. לפי זה אברהם נולד בתשרי 1950 בהר"ד. יצחק נולד בניסן כאשר אברהם היה בן 100. וזה לא יתכן אלא היה בן 99.5 או 100.5. ולפי כלל מקצת שנה ככולה היה בן 99.5. לכן נולד בניסן 2049. מכאן אנו מגיעים ליציאת מצרים בניסן 2449. יעקב נולד בתשרי כאשר יצחק היה בן 60. וזה לא יתכן כי היה 59.5 או 60.5. ולפי אותו הכלל היה 59.5. לכן יעקב נולד בתשרי 2109. והוא עמד לפני פרעה בתשרי כאשר היה בן 130, דהיינו 2239. ובני ישראל ישבו במצרים 210.5 שנה אלא ששעבוד נגמר בר"ה של 2449. לכן נחשב להם ל-210 שנה.

כל זה לרבי אליעזר. אבל לפי רבי יהושע אדם נברא בניסן. ודווקא בניסן אשר קדם לתשרי של וי"ד. ואנו מונים תקופת ניסן לפי רבי יהושע בתחילת יום ד'. לכן תקופה תשרי אחריה היתה $182.625 = 365.25/2$ יום שהם 26 שבועות ו-0.625 יום שהוא 15 שעות יותר מאוחר. לכן תקופת תשרי הסמוכה למוולד וי"ד היתה יום ד' ו-15 שעות. וזה יסוד החשבון שממנו התחלתי. ולפי רבי יהושע כל הלידות היו בניסן וכן המבול באייר ואברהם נולד לא בתשרי 1950 אלא בניסן 1949. ומה שזכור לכולם שהוא נולד ב-1948 היינו למניין וי"ד. ויצחק נולד בניסן 2049 כמו לר"א. ויעקב נולד כעבור 60 שנה בניסן 2109. לכן כאשר יעקב עמד לפני פרעה בתשרי 2239 כמו לעיל, הוא היה לפי רבי יהושע בן 129.5. ונחשב בן 130 לפי הכלל מקצת שנה ככולה.

ועל סמך זמנים אלו חשבתי את כיון השמש בזמן שאברהם הציע ללוט לחלק א הארץ, ובזמן עקידה ובזמן שיעקב היה בבית אל וכיוון שריטה אשר שרט מלאך וזמן לידת יצחק וזמן יציאת מצרים ודברים רבים אחרים.

והנה התברר שלסדר עולם יש חשבון אחר. יציאת מצרים ביום ששי ולא חמישי, ולא כגמרא שבת פ"ז ע"ב, ובכניסה לארץ ר"ח ניסן ביום תקופה, ונפילת חומות יריחו בכ"ח ניסן בשבת ותחילת בניית בית ראשון בחודש אייר **בשנה רביעית לשמיטה**. וכל זה לא מתאים לחשבון הנ"ל ולמקובל אצלנו. ולא ראיתי מי שדן בנושא זה. ונראה לי שלפי ס"ע יציאת מצרים היתה לא בשנת 2449 אלא שנת 2450. ותחילת מנין שמיטות ב-2505 אבל בנין הבית עדיין באייר 2929. לכן בנין הבית בשנה רביעית של שמיטה. ומה שכתוב שהבית נבנה 480 אחרי יציאת מצרים מחשיב חודש אחד מניסן עד אייר כשנה. וחורבן בשנת 3340 בשנה א'.

ונשאלת שאלה איך ס"ע מגיע ליציאת מצרים בשנת 2450? ועל שנה זאת של יציאת מצרים כבר כתב חזו"א (ראש השנה קלח ה'). וחשבון הוא הבא. מבול ולידת ארפכשד ואברהם כמו לעיל, כלומר אברהם נולד בתשרי 1950 כמו שכתבנו. אבל יצחק נולד כאשר אברהם היה בן 100.5 ולא מתקיים הכלל מקצת שנה ככולה. (וכן לידת ישמעאל בגיל 86.5 של אברהם). לכן יצחק נולד בניסן 2050 ויציאת מצרים בניסן 2450. אבל לידת יעקב בגיל 59.5 של יצחק בתשרי 2110. ועמד לפני פרעה כעבור 130 שנה בתשרי 2240. כל זה לשיטת רבי אליעזר. אבל לפי רבי יהושע כמו שראינו אברהם נולד בניסן 1949 ויצחק בהכרח בניסן 2049 ויציאת מצרים בניסן 2449. ויש כאן סתירה במציאות ובלוח זמנים בין רבי יהושע לרבי אליעזר! ויש לתרץ כמו פני יהושע (ר"ה ח' ע"ב) שרבי יהושע סבר כרבי נחמיה בב"ר (פרשת נח פרשה לב ו) ששנת המבול "אף על פי שאינה עולה מן המנין עולה היא בתקופות ובחשבונות". פרוש הדבר שנה נכנס לתיבה בן 600 ויצא בן 600. אבל שמש וירח המשיכו להתקדם. לכן ביציאה מן התיבה נח היה בן 600 (ושם בן 98) אבל שמש וירח עמדו בשמים כמו בשנת 1659. לכן אברהם נולד כאילו שנה יותר מאוחר בניסן 1950. ואחרי המבול היתה כאילו בריאה חדשה. בתחילה בקש קב"ה לברוא את העולם במידת הדין בתשרי כר"א. וראה שאינו מתקיים ושיתף לו מדת הרחמים וברא בניסן כדעת רבי יהושע. משמע שבריאה בניסן היתה אחרי תשרי. וכן משמע בתוס' ר"ה כ"ז ע"א ד"ה כמאן.

נעשה חשבון תקופות ומולדות של יציאת מצרים וכניסה לארץ לפי ס"ע. מולד ניסן 2450.5. מספר חודשים ממולד וי"ד $19 \times 235 = 30284.078$ (2-2450.5). אין כאן ספק שמספר שלם הוא 30284. כפול אורך החודש ו- $6 + 14/24$ מקבלים 894311.096. תקופה 894319.25, 8.154 אחרי המולד. ר"ח ניסן למחרת המולד ביום 894312 והוא ששי בשבוע. לכן יציאת מצרים לפי ס"ע ביום ששי. ועברו בים סוף בשביעי של פסח ביום ה'. וחנו במרה כעבור שלשה ימים ביום א'. ולא שמרו שם שבת. ובט"ו לחודש שני באו למדבר סין והיתה שבת גם לפי ס"ע פרק ה'. וזה יתכן רק אם ניסן חסר! ומתן תורה בשבת בהכרח בו' בסיון ואייר מלא.

חשבון כניסה לארץ בניסן 2490: מספר חודשים ממולד ויד $19 \times 235 = 30778.815$ (2-2490.5). מעגלים ל- 30779. מולד 908928.74, תקופה 908929.25, חצי יום אחר המולד. מולד היה 17.76 אחרי השקיעה, כלומר לפני צהרים. לכן נתן לקבוע ר"ח ניסן למחרת ביום 908929. זהו שבת ויום תקופה. אכן כתוב בס"ע י"א "בג' בתמוז וכו' שמש בגבעון דום וכו' רבי יוסי אומר יום תקופה היה למדנו שר"ח ניסן של אותה שנה היה יום התקופה". אבל כתוב שם שכ"ח ניסן היה בשבת. וזה יתכן רק אם ר"ח ניסן ביום א'. אכן אם מקדשים על פי עדים אז לא נתן לראות ירח 6 שעות אחרי המולד אלא לפחות אחרי 18 שעות. לכן ר"ח ניסן היה ביום ראשון. ומה שכתוב "למדנו וכו'" כוונתו שאילו היו קובעים ר"ח ניסן לפי כללי הלוח אז היה ביום התקופה. ועוד "למדנו וכו'" מכלל שג' תמוז היה בתקופת תמוז. ותקופת תמוז 909020.5625. ומולד תמוז 909017.332. ונתן לקבוע ר"ח תמוז למחרת המולד ביום 909018. ואז ג' תמוז ביום 909020, בדיוק ביום התקופה.

על כן מוכח ללא ספק שס"ע עשה חשבון תקופות ומולדות מדויק לשנת 2490 (והיו בידו כל פרטי חשבון כמו שהצגנו). אבל לגבי פטירתו של משה, מולד אדר 908899.209. ואם מקדשים ע"י עדים אז ר"ח למחרת המולד 908900 והוא יום ששי. וז' אדר יום חמישי. ולא מתקיים פטירתו של משה בשבת. וגם אם נניח שעדים לא ראו ירח 19 שעות אחרי המולד (זה מצוי) והיה ר"ח אדר בשבת עדיין ז' באדר ביום ששי ולא בשבת כמו שכתבו תוס' במנחות ל' ע"א ד"ה "מכאן".

והנה לפי ס"ע תקופת השופטים עד בנין הבית מתקצרת בשנה (כי הוא מזיז כניסה לארץ שנה קדימה ומשאיר תחילת בנין בית המקדש במקומו). והיכן הוא מקצר? נראה שהוא מקצר בשנה את 18 שנה של שיעבוד ביד פלשתים ועמון אשר לפני יפתח ועושה אותם מקוטעות. וכדי לקיים חורבן הבית במוצאי שמיטה ס"ע צריך להוסיף שנה בתקופת מלכי ישראל. וכדי לקיים תחילת בית שני בתשרי 2510 יש לקצר שנה במלכות דריוש הראשון. (תוספת: ראה דיון על כל זה במאמר [לוח זמנים לפי שיטת סדר עולם](#))

אבל למרות ששיטת ס"ע מיוסדת מבחינת מולד ותקופה של יציאת מצרים וכניסה לארץ, יש בה דוחקים כפי ציינו. ויש דוחק גדול בעניין יום הקמת המשכן בר"ח ניסן בשנת 2451 ביום א' בשבוע כי אותה שנה היתה מעוברת ומולד ניסן היה ביום ג' כ"ג שעות 921 חלקים. (ואפשר לתרץ שעשו שנה פשוטה ומולד ביום ב' י"א שעות ובגלל נס שמשה העמיד שמש במלחמת עמלק מולד הקדים בחצי יום. ועוד מולד אמיתי הקדים כמה שעות עד שנפל ביום א' בצהריים. וקדשו ר"ח ניסן לפי כללי הלוח). וסותרת את המקובלות אצלנו לגבי שנת יציאת מצרים ושבת הגדול בי' ניסן ואת הגמרא בערכין ובשבת. ושאלה היא מה הכריח את ס"ע לדחות את יציאת מצרים בשנה?

התשובה: מולד ניסן שנת 2449! כתוב בפסיקתא רבתי פרשת החודש שמולד אותה שנה היה ביום רביעי בחצות היום ותקופה בתחילת ליל חמישי. אבל לפי חשבון מולד היה ביום 893956.729 הוא יום שבת 17.5 שעות ותקופה היתה ביום 893954, תחילת ליל חמישי. והנה תקופה מתאימה במדויק אבל מולד מאוחר כמעט במדויק שלשה ימים. ותירוץ שלי שבשלשה ימי חושך אחרונים "ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים" התבטלה תנועה. לכן נעצר זמן. ודווקא זמן של שמש אליל מצרים. אבל ירח המשיך להתקדם. לכן מולד הקדים בדיוק שלשה ימים. ואילו תקופה שהיא תלויה בשמש בלבד נשארה כמו שהיתה. (הערה: ושלשה ימים שירח הקדים ביציאת מצרים כנראה התאזנו בקברות התאוה. ואין כאן מקום להאריך). ולבני ישראל נתנה שליטה על הזמן "החודש הזה לכם וכו'" בדיוק אחרי ביטול זמן למצרים. וה' נלחם בגויים ע"י שיבוש מערכת זמן כמו שהיה במלחמת עמלק. וראה מה שכתבתי במאמר על [כרונולוגיה תורנית](#) ממש בסוף.

ואחרי שנפתרה הבעיה של מולד ניסן 2449 לא צריך להיכנס לדוחק של ס"ע. אומנם ס"ע הוא תנא והוא מייצג אמת שמימית אשר דורשת להסתיר את הנס של הזזת זמן. אבל יש לנו רשות לסמוך על חשבון המקובל ועל הלכה הפסוקה ברמב"ם לעניין שנים ושמיטות. ומתוך חשבון זה מתגלה הסוד של כיוון כתלי הר הבית וציר בית המקדש כפי שכתבנו. אבל לשיטת ס"ע שהוא רבי יוסי בן חלפתא, לא נראה לקיים מופתים לגבי חלוקת הר הבית בין אברהם ללוט לאורך ציר זריחת השמש בכיוון 6 מעלות. ויתכן שהוא סובר שבית מקדש היה מכוון מערב-מזרח מדויק. ולפי דעתו מזבח היה כולו בצפון (זבחים נ"ח ע"א). והוא יתאים גם למידות חצר בבית שלישי מאה על מאה אמה. אבל אצלנו נפסק להלכה שמזבח בדרום. ואין לו מקום בחצר של בית שלישי. אבל אם בית שני היה מכוון 6 מעלות צפונה ממזרח ובית שלישי בדיוק ממזרחה ואם מזבח עמד כשיטת רמב"ם, אז כבר הראיתי [במאמר](#) (ראה [שרטוט](#)) שפינה דרום-מערבית של מזבח תישאר בתחום אותו בור שיתין.